

Serdal BAHÇE

Dr.

Ankara Üniversitesi SBF Maliye Bölümü

SİSTEMLER ARASI SAVAŞIN ARACI OLARAK İKTİSATÇI

20. Yüzyıl tarihi, aslında toplumsal sistemler arasında, bazı durumlarda açık, bazı durumlarda ise gizil, bir savaşın tarihidir. Bu tarihsel süreç farklı akademik disiplinler üzerinde ciddi etkiler bırakmıştır. Kuşkusuz, bu süreçten en çok etkilenen disiplinlerden biri de iktisat disiplini. Kapitalizm ile sosyalizm arasındaki savaş, iktisat disiplini açısından, sadece farklı teorilerin, modellerin veya yöntemsel anlayışların kendi aralarında sürdürdükleri bir savaş değildir; aynı zamanda kapitalizmin iktisatçısıyla, sosyalizmin iktisatçısı arasında geçmiş bir savaştır. Bu sadece söylemsel veya akademik bir çatışma olmanın ötesinde kurumsal ve bireysel konumlanışlar arasındaki bir çatışmadır. Bu çatışma, hem kapitalist, hem de sosyalist iktisadın II. Dünya Savaşı sonrasındaki gelişiminde önemli izler bırakmıştır. Bu çerçevede, bu çalışmanın amacı bu çatışma sürecinin, her iki tarafta gösterdiği kurumsal ve söylemsel çeşitlilikle, iktisat disiplinini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmaya çalışmaktır.

İktisatçı bu çatışmada en temel öznedir. Kurumsal ve akademik işlevlerinin ötesinde, bir politik özne olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede iktisatçının her iki sistem içinde sahip olduğu kurumsal ve akademik kimliği aşan ve politik işlevlerini de sorgulayan bir bakış açısı zorunlu gibi görünmektedir. Bu çalışmanın bir diğer amacı da bu sorgulamayı yapabilmektir. Kurumsal yapılanmaya çok önemli bir katkı uluslararası örgütlenmelerden gelmektedir. Özellikle kapitalizmin küresel örgütlenmesi içinde önemli yer tutan uluslararası para ve finans kurumları, kapitalizmin iktisatçısının karşı mevzilenmesinde önemli yer tutmaktadır.

Çalışmanın temel sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

1. Kapitalizmin iktisadıyla sosyalizmin iktisadı arasındaki savaş fiilen aynı araçlar ve eşit güç dengesiyle yürütülen bir savaş değildir. Bu süreçte kapitalizmin iktisatçısı sürekli ileri mevzi arayışında bulunurken, sosyalizmin iktisatçısı sosyalist ülkelerde geriye çekilmeye önemli katkılarda bulunmuştur.
2. Kapitalizmin iktisadı bu süreçte söylemsel ve yöntemsel olarak yetkinleşirken karşı tarafın araç deposundan oldukça faydalanmıştır (doğrusal programlama teknikleri, istatistiksel ve ekonometrik teknikler...vs.). Sosyalizmin iktisadı ise bu süreçte giderek politik ve sosyal niteliklerini yitirmiş, ve giderek bir büyüme muhasebesine evrilmiştir.
3. Kapitalizmin iktisadı sosyalist dünyadan iltica akını sayesinde kendini yenilerken karşı tarafla mücadele araçlarına da yenilerini eklemiştir. Bu anlamda kapitalist iktisat, en azından II. Dünya Savaşı sonrası, sosyalist dünyada üretilen modeller ve tekniklerden yüksek düzeyde faydalanmıştır.
4. Özellikle kapitalizmin iktisatçısı dar bir akademik kimliğe sarılmaktan kaçınmış ve paradoksal olarak savunduğu “politikasılaşma” söylemine rağmen giderek daha etkin politik roller üstlenmekten çekinmemiştir. Oysa büyüme muhasebesine dönüşen sosyalizmin iktisadı, kendi iktisatçısını bir büyüme teknisyenine indirgeyerek, onu geri çekilmenin altında yatan önemli bir faktör olan “reform” teknokrasisinin üyesi haline getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kapitalizm, sosyalizm, iktisat